

Paprastoji eglė

Picea abies

Apsaugos statusas: Mažai rūpimos (LC)

Rangas: **species**

1

STEBĖJIMŲ

1

STEBĖTOJŲ

Rugsėjis

PIKO MĖNUO

KARALYSTĖ

Plantae

KLASĖ

Pinopsida

ŠEIMA

Pinaceae

GENTIS

Picea

Kur ir kada stebėti?

Daugiausia stebėjimų užfiksuota rugsėjį.

Apie rūšį

Paprastoji eglė – pušinių (Pinaceae) šeimos, eglių (*Picea*) genties visžalis spygliuotis medis. Paprastoji eglė – vienanamis augalas.

Morfologija

Paprastoji eglė – polimorfinė rūšis, jos populiacijoms būdingas didelis genetinis kintamumas, gamtoje priskaičiuojama dešimtys morfologinių, fiziologinių ir ekologinių jos formų.

Paprastųjų eglių laja kūgiška, smailiaviršūnė. Liemuo tiesus, ritiniškas, atviroje vietoje iki žemės šakotas. Jaunų medžių žievė lygi, blyškiai ruda, o vėliau apie 30-40 metus sutrūkinėja, sudarydama skrituliškas įdubusias plokšteles ir žvynus, rečiau gūbrius, ir keičia spalvą – gali būti rausvai ruda ar net pilka. Šakos netaisyklinguose menturiuose, beveik horizontalios, šiek tiek aukštyn kylančiomis viršūnėmis. Ūgliai pliki arba šiek tiek plaukuoti, nuo rudos iki rausvai gelsvos spalvos ir baigiasi lenktų spyglių apgaubtu viršūniniu pumpuru, kurį supa 4-7 mažesni pumpurai. Šoniniai pumpurai smulkesni. Pumpurai sprogstą gegužę, jie siaurai kūgiški, smailūs, su rausvais arba blyškiai rudais žvyneliais, nesakingi. Spygliukai skirstomi į šviesinius ir ūksminius. Šviesiniai spygliukai standūs, lenkiami lūžta, skersinis pjūvis beveik kvadrato formos. Ūksminiai spygliukai lenkiami linksta, plokšti, bukesniu kampu, išsidėstydami vienoje plokštumoje, ir dažniausiai yra apatinėje lajos dalyje. Spygliukai 10-25 mm ilgio, 2-3 mm pločio, tamsiai žali, kieti, dygūs, keturbriauniai su žiotelių įuostelėmis visuose 4 šonuose, spirališkai prisisegę ant kauburėlių. Spygliukai ant šakelių išsilaiko 5-7, kartais iki 9 metų. Vyriskieji eglės strobilai iš pradžių kiaušiniški, 15 mm ilgio, ryškios purpurinės spalvos, mikrosporoms baigiant sklaidytis – ritiniški, 20-25 mm ilgio, geltoni, nusvirę. Moteriškieji strobilai 20-30, rečiau 50 mm ilgio, statūs, vieno medžio ryškiai purpuriniai (raudoni), kitų – gelsvai arba ryškiai žali. Paprastoji eglė sporifikuoja, spygliukus skleidžia ir pradeda augti vienu metu, gegužės mėnesį. Eglė apdulkinama vėjo. Apdulinti moteriškieji strobilai nusvyra žemyn, jų sėkliniai žvyneliai padidėja ir atsilošia. Apsivaisina praėjus mėnesiui po apsidulkinimo, o po trijų mėnesių susiformuoja visiškai išsivysčiusi sėkla. Jauni kankorėžiai žali arba rausvi, subrendę rausvai ar gelsvai rudi. Kankorėžiai ritiniški, 10-11 cm ilgio, 3-4 cm skersmens. Kankorėžių sėkliniai žvyneliai įvairių formų ir dydžio, paprastai rombiški, netaisyklingai iškarpyti, lyg iškasta viršūne, banguotais šonais. Sėklos 3-4 mm ilgio, rudos ir tamsiai rudos su triskart ilgesniu šaukštiškai sėklą gaubiančiu rausvai gelsvu, žvilgančiu sparneliu. Sėklos prinoksta lapkritį-gruodį ir, kai oras saulėtas. Dar rudenį viena

kita sėkla ima byrėti, bet daugelis sėklų išbyra antroje žiemos pusėje ir pavasarį, kai įsivyrėja giedri orai su didesniais temperatūros svyravimais. 1000 sėklų sveria 5–8 g. Kankorėžiai nukrenta vasarą. Paprastosios eglės pradeda derėti sulaukusios 20–30 metų, o gausiai dera kas 3–5, kartais kas 6 metai. Šaknys paviršinės – išsidriekusios horizontaliai, n etoli dirvos paviršiaus.

Paprastųjų eglų kryžminimasis

Alpinė eglė (Alpine egle); Paprastosios eglės savo natūralaus paplitimo arealo pietvakarių zonos pakraštyje – Europos Alpių regione, kryžminasi su čia augančiomis retomis Alpinėmis eglėmis, kurios dalies botanikų laikomos paprastosios eglės atmaina, varietu ar tiesiog sinonimu.

Sibirinė eglė (*Picea obovata*); Paprastosios eglės savo natūralaus paplitimo arealo rytų pakraščiuose, kontaktinėje zonoje kryžminasi su sibirinėmis eglėmis, kurios dalies botanikų laikomos paprastosios eglės varietu ar porūšiu.

Augimas ir matmenys

Paprastoji eglė dauginasi sėklomis. Jų medeliai palyginus greitai auga miško tankmėje. Pirmus 25 metus prie gerų augimui sąlygų gali paaugti 60–90 cm per metus, prie puikių iki 180 cm. Bet netinkamame dirvožemyje paauga kur kas mažiau – vidutiniškai apie 30 cm per metus. Visa tai įtakoja augimo regionas, metų sezonai, temperatūrų svyravimai, k rituliai ir kitos priežastys.

Įprastai užauga apie 30–40 m, kiek mažiau pasitaiko 50 m aukščio medžių. Aukščiausios paprastosios eglės Europoje išauga Balkanų pusiasalyje, Rumunijoje, Čekijos Sudetų regione – iki 50–63 m aukščio. Paprastųjų eglų kamienai iki 70 cm, rečiau 100 cm kamieno skersmeniu. Storiausiu kamieniu dažniausiai pasitaiko Alpių ir Karpatų kalnų vietovėse – kartais iki 1,5–2 (2,4) m skersmens.

Lietuvos paprastųjų eglų statistiniai duomenys

Tai potencialiai aukščiausiai galinti užaugti vietinių medžių rūšis Lietuvoje. Aukščiausia paprastoji eglė Lietuvoje (aukštis 45 m, skersmuo 86 cm) iki 1995 m. augo Prienų šile, bet ją pagraužė kinivarpos.. Dar aukštesnė, apie 46 m aukščio buvo nupjauta 1997 metais. Šiuo metu aukščiausia Lietuvos egle laikoma Balkasodžio arba Noriūnų miško eglė. Ji auga Noriūnų miške, Balkasodžio valstybiniame botaniniame draustinyje (Alytaus sav.). Šios eglės aukštis 44,3 m, o kamieno apimtis 1,3 m aukštyje – 205 cm. Taip pat ši eglė yra antras pagal aukštį Lietuvos medis.

Lietuvoje paprastosios eglės kertamos sulaukusios pačios ankstyviausios brandos – ūkiniuose miškuose, kurie sudaro didžiąją šalies miškų dalį, pagrindiniai miško kirtimai pradedami vykdyti 71 (61–80) metų egluose, lyginant žmogaus amžiumi, tai labai jauni medžiai – intensyvi miškininkystė neleidžia joms sulaukti net vidutinio amžiaus. Net ir apsauginiuose miškuose pradedamos kirsti sulaukusios 121 metų. Tad ir labai aukštų, storais liemenimis bei senų paprastųjų eglų iki XXI amžiaus antrojo dešimtmečio pradžios, Lietuvoje beveik neišliko.

Bet anot Dr. Algimanto Slivinsko, Lietuvoje dar yra išlikusių ir daugiau išskirtinių matmenų paprastųjų eglų, apie kurias nepaskleista informacija visuomenei. Nemažai aukštų bei storų eglų auga Vilniaus mieste esančiuose miškuose. Netoli Naujosios Vilnios, vakarinėje Rokantiškių piliavietės pusėje, kalvotoje vietovėje, augančiame miške yra daug 80–90 cm skersmens ir 36–39 m aukščio eglų, kurių amžius gali būti apie 150 metų. Truputį toliau nuo Vilniaus centro, Vilniaus miškų urėdijos Panerių girininkijos Baltosios Vokės miško 58 kvartale, yra 37–41 m aukščio 80–90 cm skersmens tvirtų eglų, augančių tarp šimtamečių pušų ir ąžuolų. Šią vietą galima pasiekti iš Eišiškių plento už Salininkų išsukus į kairę ir per mišką einančiu keliu (Raistelių gatve) pavažiavus ar paėjus apie 800 m, paskui apie 400 m – mišku vakarų kryptimi.

Amžius

Gamtinės brandos amžius yra 120 metų. Auga lėtai, gyvena 250–300, kartais dar ilgiau metų. LBG pavadinimu paprastoji eglė auganti Vokietijos Bavarijos miške yra sulaukusi 468 metų, o pietų Norvegijos Biuskeriudo apskrityje auga bene seniausia Europoje Paprastoji eglė, remiantis 2012 metų duomenimis, jai 532 metai, tai yra iš sėklytės pradėjo augti dar 1480 metais. Anot tyrinėjančių paprastųjų eglų amžių, jos gali sulaukti iki 400–600 metų, nors šiai rūšiai sulaukusiai 400 metų yra jau daug. Pavyzdžiui sulaukusių 400 ar daugiau metų pasitaiko labai mažai, vien tik Norvegijoje tokių senų šių eglų žinoma apie 30–40 individų.

Paprastosios eglės, žinomos kaip „Old Tjikko“ medžio šaknų sistemos (ne medžiui) genetiniams klonams kilusiems iš vienos bendros ląstelės, užsimezergusios maždaug apie 7550 m. pr. m. e. – yra apie 9560 metų. Auga Švedijos Dalarnos provincijoje esančiame Fulufjeleto nacionaliniame parke.

Paplitimas

Plačiai, gausiai, savaime paplitusi šiaurės rytų, šiaurės Europoje bei vidurio Europos apie Alpių, Sudetų, Tatrų, Karpatų kalnus bei padrikai šiaurės Balkanų pusiasalyje.

Skenuok ir peržiūrėk
naujausią informaciją

seskinesozas.lt

Biologinės įvairovės projektas

Duomenys: iNaturalist, Wikipedia, GBIF

iNaturalist rūšies puslapis